„המדינה עומדת על הרוש!" התלוצצו בואדי־סליב — אלא שלא היתה זאת הלצה

לידתו של מנהיג

נגד מנהלי המחנה, אך איש לא חזר לביתו.

★ ★ ★

חצי שעה בישראל

כפוף הופיעה האניה. היתה זו ספינה עלובה מתקופת הפחם, שעגנה בחשיכה מול המחנה. העולים הועלו בסירות, כאשר לפתע נשמעו כמה יריות. א/ק יהודה הלוי הרימה עוגן בחפזון, כשעל סיפונה ובבטנה 400 איש, רובם ככולם צעירים. 300 העולים שנשארו בחוף נתפסו בידי המשטרה, ששיחררה אותם כעבור זמן.

22 יום נמשכה ההפלגה ארצה. נוסף לצ׳פיפות העיק על הנוסעים רעב מתמיד. הם היו מתנפלים כחיות־טרף על שיירי־הארוחות של המלחים האיטלקים. בסיציליה עגנה ה־אניה להצטייד בפחם ובירקות. לחמניה נפלה למים; נוסע קפץ מיד אחריה למשותה. בעת שהעלו ארגזי ירקות, חטף אחד הנוסעים כרוב. תוך שניות שוסע הכרוב לגזרים בין עשרות ידיים, ונעלם כלא היה.

בנמל הסיצילי עגנה אניית־מלחמה בריטית K74. עוד בראשית ההפלגה אמרו מפקדי האניה לעולים, כי במקרה וייתפסו ע״ידי האנגלים, עליהם לטעון שהם יוונים הנוסעים לעבוד במצרים. בסיציליה היה ברור כי השקר מיותר: האנגלים ידעו היטב כי זו־הי אניית מעפילים בדרכה לארץ־ישראל.

מסיציליה ואילך לא עזבה אניית־המלחמה את א/ק יהודה הלוי. הקברניט הבריטי היה משתעשע בחוגו מסביב לספינה הקטנה; מלחים אנגלים היו קוראים למעפילים, דרך מגבירי־קול: „נוסעים לפלסטין?" תינוק בן כמה ימים מת על האניה. הוריו עטפוהו בדגל תכלת־לבן; הטילוהו למצולות. המעפילים יכלו להבחין במלחים אנגלים מצלמים את המאורע העגום.

עשרה קילומטרים לפני חיפה הוקפה א/ק יהודה הלוי באניות־מלחמה בריטיות. חיילים בריטיים עלו על ספינת המעפילים, שמנו עיה חובלו ע״ידי הצוות, גררוה עד לנמל. בן־הרוש דרך על אדמת ישראל לא יותר מחצי שעה — רק כדי לעבור אל אניית הגירוש אושן ויגור, שהסיעה אותו למחנה־המעצר בקפריסין.

★ ★ ★

עסק מפלגתי

ברגע זה, נתקלו המארוקאים לראשונה בהפליה. העולים במחנות־המעצר היו כולם בני אירופה. א/ק יהודה הלוי היתה אניית־המעפילים הראשונה שאורגנה בצפון־אפריקה. מוסדות המחנה היו כולם תפוסים בידי יוצאי־אירופה, האידיש שלטה בכל מקום. סיפר בן־הרוש לועדת־התקירה בחי־פה: „לנו לא היו ארגונים שיעזרו לנו, ולא מי שישלח לנו חבילות שי. היינו צריכים לחיות רק מהלחם שחילקו לנו של־טונות המחנה. אלה שקיבלו חבילות, יכלו למכור את הלחם שלהם. אם היו לנו ששה וחצי פיאסטר, היו מוכרים לנו. אם היו לנו רק ששה פיאסטר, לא מכרו. העדיפו לזרוק את הלחם לזבל!... כל המזכירים, כל בעלי התפקידים, היו אשכנזים!"

שאל יו״ר הועדה, שופט־מחוזי משה עציוני: „הצעתם את עצמכם לתפקידים? האם היו ביניכם אנשים מוכשרים למילוי תפקידים אלה?"

השיב בן־הרוש, כמסביר לתינוק: „מה היה לנו להציע? התפקידים חולקו לפי השייכות המפלגתית. המפלגות היו עסק אשכנזי. אנחנו הצפון־אפריקאים לא היינו שייכים לשום מפלגה, לכן לא נתנו לנו שום דבר."

המשיך עוד בן־הרוש למנות את מקרי הקיפוח: „אפילו היציאה מן המחנה היתה לפי ארץ־המוצא. כל חודש היו יוצאים 750 איש לארץ־ישראל, לפי סרטיפיקטים. ראינו שאנשים שבאו אחרינו, יצאו לפנינו. אפילו כשנחפרה המנהרה, היו נותנים זכות־קדימה ליוצאי־אירופה לברוח."

★ ★ ★

אחווה צבאית

עם ממעון ראשוני זה של מרירות והרגשת־קיפוח, הגיע דויד בן־הרוש למדינת ישראל החפשית, כחודשיים אחרי הקמתה. האו״ם שמר אז על נמל חיפה, דאג שלא יגיעו ארצה צעירים בגיל הגיוס. בן־הרוש הורד בסירה, בהחבא. תוך כדי כך איבד את נעליו, ושלושה ימים הלך יחף במולדתו החדשה. כעבור שלושה ימים נוסים, היה כבר חייל צה״ל, בחטיבת כרמלי.

תקופה זו היתה התקופה היחידה שאין לבן־הרוש — ולרבבות מארוקאים אחרים בארץ — טענות־קיפוח לגביה. „היינו שם כמו אחים. צברים לימדו אותי עברית, והתייחסו אלי כמו אל אח. הלכתי להתוגה שלהם, וכשהתחתנתי, באו אלי."

הוא בחר במקצוע הצבאי המסוכן ביותר: חבלה. הכשרה זו בחומר־נפץ מרסק לימדה אותו כנראה פרק בתורת הטיפול בחומר־נפץ אחר, מסוכן יותר — חומר־הנפץ הפוליטי. הוא סיים את שרותו הצבאי כחייל בגייסות שריון, לא ששט אפילו את מדיו, כי לא היו לו בגדים אזרחיים. רק הסיר את סמלי צה״ל ופנה לבנות את חייו מחדש בחדר אחד בואדי סליב.

חותנו סידר לו עבודה במפעל לבלוקים ולחומרי בניין. הוא עבד במפעל זה בדיוק יום אחד. הבלוקים פצעו את ידיו, הסיד צרב את הפצעים. עשר פעמים רצה להפסיק את העבודה ולהסתלק, אך גאותו איכזבה אותו להמשיך עד הערב. הוא קיבל את שכר יומו הראשון כפועל בישראל — שתי לירות — והלך לשכב שבעה ימים בבית. אז החליט כי העבודה הפיזית אינה לפי כוחותיו.

באמצעות לשכת־השיקום קיבל כמה עבודות זמניות, עד שהחליט להתגייס למשטרה. היה אז ביקוש רב מאד לשוטרים. אך תחת לחבוש את המצחיה הכחולה של משטרת ישראל, הרכיב על ראשו את כומתת החאקי של נוטר. תפקידו: לשמור על רכבות בקו הישן, שעבר סמוך לטול־כרם וקלקיליה. הוא משוכנע כי נשלח לנוטרות רק עקב היותו מארוקאי.

שש שנים עבד כנוטר. שש שנים התעמקה בנפשו ההכרה כי נדפק בגלל מוצאו. עד שנפצע בתפקיד, שוחרר ככה 60%. מאותו רגע דומה סיפורו של בן־הרוש לסיפורם של אלפי בני עדתו — מחוסרי־עבודה. מחוסרי־עזרה, מחוסרי־הדרכה בסבך התהומי של ביורוקרטיה, סחבת, ואי־הבנה. פעם היה נאלץ לבקש מלשכת־הסעד הלוואה של כמה לירות לימים אחדים, עד שיבוא תורו להתקבל לניתוח בבית־חולים. הודיעו לו כי יוכל לקבל תשובה רק כעבור כמה ימים. סיפר הוא בקול רוטט: „יומיים ישבתי רעב בחדר ולא נכנס דבר לפי. לא היה לי כסף לקנות לחם, ואיש לא דפק על דלתי."

פעמיים היה צריך לשבות שביתת־רעב במשרד הבטחון, עד שקיבל הלוואה לפתיחת בית־קפה בואדי סליב. היתה לקפה תמר מכונת האספרסו הראשונה בשכונה, ציורים קישטו את הקירות. אך העסקים צלעו. למארוקאים של ואדי סליב לא היה מספיק כסף לקיים את בית־הקפה, ואשכנזים לא באו לקנות אצל בן־הרוש.

★ ★ ★

המצפון, לא רק ההשכלה

אם הקפה לא הביא פרנסה לבן־הרוש, הרי שהקנה לו מעמד חשוב בתוך העדה. לקוחותיו היו שותים בהקפה ופותחים לפניו את לבם. במהרה הפך איש־סוד, מוקד לנחמה ועידוד, עד כי אדוני הואדי היו חייבים להכיר בקיומו.

הטיפול בעדות המזרח מושתת על עקרון בדוק ומבוסס: הכסף יקנה את הקול. כל מי שמתבלט כבעל־השפעה, לטובה או לרעה — יש לקנותו מיד. כאשר החלו הכנות לבחירות האחרונות להסתדרות, פנו לבן־הרוש כמה מבני הואדי, הציעו לו להצטרף למפא״י.

בן־הרוש, שלא האמין במיוחד במפלגות, הסכים, ובערב האסיפה נכח במועדון מפא״י, אך משהחלו מארגני האסיפה להקריא את רשימת־המועמדים שהוכנה מראש, נעדר שמו של בן־הרוש, בעוד ששמות אשכנזים בלטו בה. חבריו התחו צועקים: „בן־הרוש! בן־הרוש! תוסיפו את בן־הרוש!" זה היה מאחר מדי. בן־הרוש נפגע, הבין שהשתמשו בו כפתיון למשוך את מעריצי הרבים. יחד עם חמישה חברים חזר לבית־הקפה שלו, סגר את הדלתות והשקה אותם בבירה יב־רעיונות מהפכניים. הצעתו: להקים ארגון של הצפון־אפריקאים למען הצפון־אפריקאים.

חבריו לעגו לו. הרי הוא עצמו לא סיים בית־ספר, ואילו הם אינם אלא פועלי דחק. בן־הרוש לא הירפה. „לא ההשכלה העיקר," התעקש, „העיקר המצפון!" לבסוף שוכנעו. זרע ההתקוממות נזרע בקרקע פורייה.

★ ★ ★

שבועה על תנ״ך ודגל

עד אז היתה קיימת בארץ נציגות רשמית אחת של יוצאי צפון־אפריקה: התאחדות יוצאי צפון־אפריקה, שנוסדה לפני עשר שנים בראשותו של אשר חסין, והמסונפת רשמית למפא״י. לשרות התאחדות זו עומדת בואדי סליב קבוצת אנשי־אגרוף, שתפקידה לדאוג שלא יקום לה מתחרה. כאשר ערוכות מפלגות אחרות אסיפות, תמיד קידם של אנשי־האגרוף להפריע לנואמים.

בן־הרוש וחבריו ידעו זאת, ועל כן החליטו כי פעילותם תהיה סודית ככל האפשר. ששת המשתתפים במיפגש הלילי בתמר התלו מנהלים שיחות־גישוש בין מכריהם, גייסו רק אנשים שגרמו להם מהימנים. כאשר הגיע מספר החברים ל־18, החליט בן־הרוש על צעד דרמטי: לערוך טכס־שבועה. בדירת אחד החברים התכנסו ה־18, סביב לדגל וס־פר תנ״ך. בזה אחר זה כיסו את ראשם, חזרו על השבועה, שהוקראה על־ידי בן־הרוש בעברית: „אני נשבע אימונים לארגון ולמטרותיו, ואשרת אותו מבלי לבקש אינטרסים פרטיים, אלא רק למען העדה."

ארגון ליכוד עוליי צפון־אפריקה נולד.

מספר החברים גדל באיטיות ובסודיות, הגיע ל־40 — כולם בחורים צעירים. שוב ערך בן־הרוש טכס השבעה, החל אוסף תרומות. דמי־כניסה: לירה אחת. דמי־חבר: חצי

(המשך בעמוד 19)

* בן־הרוש הקפיד על המלה עולי ולא יוצאי צפון־אפריקה, כדי להבטיח את שיכותם של העולים החדשים, הזקוקים לעזרה, ולחסום את הכניסה בפני פרנסים, ותיקים של העדה, אשר ברובם נמכרו כבר למפשר.

מפקדה בבית־קפה

בן־הרוש עומד בפתח בית־הקפה שלו, אותו חיסל כעבור בתי־מצליח, מעל הכניסה ועל גבי הפירסומת לקפה, אספרסו ומאכלים שונים, הדביק בן־הרוש את ששת הכרוזים של ארגונו.

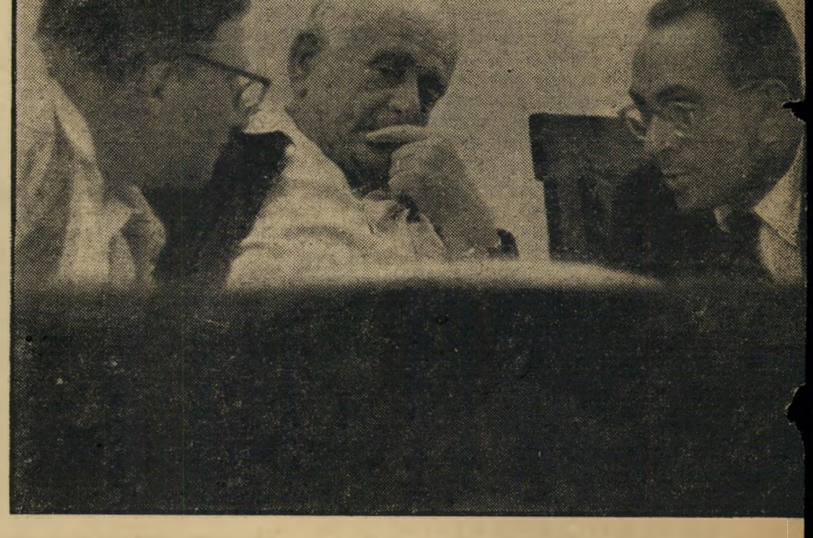

הועדה מתייעצת

על אחת הנקודות שהתעוררו תוך כדי מתן עדותו של בן־הרוש. מימין נראה יו״ר הועדה, השופט ה׳ מחוזי משה עציוני. באמצע נראה בתמונה: ח״כ יעקב קליבנוב ולידו פרופסור ש. אינשטיין.